
MİSYONERLİĞİN TANIM VE FAALİYETLERİ HAKKINDA KISA BİR DEĞERLENDİRME

Doç.Dr.Erdal AÇIKSES

Misyon ve misyoner kelimeleri Latince kökenli “**Missio**” kelimesinden alınmıştır. Bütün dillerde de bu şekilde kullanılmıştır. Missionun lügat manası ise; **yetki, vekalet, bir kişiye bir iş için verilen özel görev anlamındadır. Misyoner kelimesi ise; yetkili, görevli kimse, rahip ve papaz** anlamında kullanılmıştır.

Diğer bir görüşe göre ise; bu kelimeler Latince “**Mittere** “ (gönderme) fiili ile ilgilidir. **Hristiyan inanancını vaaz etmek, ayinleri yönetmek yetkisi ile donatılmış olan din adamlarının değişik bölgelere gönderilmesine misyon, bu göreve gidenlere de misyoner** denilmektedir.

Tarihi seyri içerisinde misyon ve misyoner kelimeleri gelişim ve değişimi göstererek özellikle yirminci yüz yılda devletler arası emperyalist mücadelede en önemli araçları haline gelmişlerdir. Nüfuz mücadelesinde, ticari ve stratejik bölgelere hakim olma mücadelesinde de misyonerler kullanılmıştır.

Fransız yetkililer İstanbul Elçilerine şu telkinde bulunmuşlardır. “ **Misyonerlerin etkisi yeniden güçlendikçe Fransa'nın etkisi daha bir oturmuşluk kazanacak ve bu etki Yakın Doğu'nun çeşitli ticaret yerlerinde Fransa'nın saygınlığını oluşturacaktır.**”

Aynı görüşü bir İngiliz yetkili de “ **Eğer ticareti geliştirmek istiyorlarsa metotlarını değiştirsinler. Pahalı mal satan tüccarlar göndereceklerine, pahalı İngiliz mallarını alacak gözü açılmış yerlileri yetiştirecek misyonerler gönderilmesini** “ tavsiye ederek belirtir.

Bundan da anlaşılacağı üzere misyonerler ticareti geliştirmek için bir araç olarak görülmüş hatta birçok bölgede misyonerler bizzat ticaretle de uğraşmışlardır.

Bu düşünceden hareketle misyonerlik faaliyet-

leri ve bu faaliyetin gelişimi o denli önemsenmiştir ki devletler konsolosluklardan daha çok misyonerlerini önemsemeye hatta misyonerlerini korumak için misyon sahalarına konsolosluk açmaya başlamışlardır. Bunun en güzel örnekleri de geçmişte Harput, Erzurum vb. doğu vilayetlerinde açılan Amerikan konsoloslukları olmuştur.

Dilin bağlayıcılığı misyonerler için en önemli unsurdur. Alman şarkiyatçılarında üzerinde özellikle durdukları bu hususu “ **dilin bağlayıcı gücü olmadıkça hiçbir kültürel nüfuz sürekli olmaz** “ şeklinde açıklamışlardır. Bu sebeple misyonerler dil konusunda da devletlerinin adeta elçisi ve temsilcileri olmuşlardır.

Misyonerlerin yetiştirme tarzında da, **dil** önemli bir etkidir. Bütün misyonerler çalışma sahasındaki bütün dilleri öğrenerek bölgeye gelir veya geldiklerinde ilk iş olarak bilmediği dilleri öğrenmekle başlarlar. Bölgelerindeki dil lehçe ve şiveleri o bölgenin çalışma sahası olmasında bir araç olarak kullanırlar. Örnek olarak geçmişte Ermeniler üzerinde etkili bir çalışma yapmayı başaran Amerikalı misyonerler, kendi devletlerinin nüfuzunu tesis etmek için lüzumlu gördükleri İngilizce'yi öğretmeden önce Ermenice'yi öğrenmeyi şart koşmuşlardır. Adeta hiçbiri Ermenice bilmeyen (Türkçe, Kürtçe veya bölgeye göre Arapça konuşan) Ermenilere, Ermenice'yi Amerikalı Misyonerler öğretmişlerdir. Bunu azınlık ruhunu ayakta tutarak kendilerine daha fazla bağlanmanın bir metodu olarak görmüşlerdir.

Ermenice'yi öğreterek **azınlık ruhlarını ve ce-maat duygularını** artırdıkları öğretmen ve öğrencilerine verdikleri eğitim, telkin ve yardımlarla Ermeni olaylarının çıkışında etken bir rol üstlenmişlerdir.

Bulgar ihtilalcileri aynı metotlarla **Robert Ko-**

lejinde yetiştirdiklerini kendileri de ifade eden misyonerler, **Pontus Rum cemiyetinin** kuruluşunu da **Merzifon Amerikan kolejinde**, yetiştirdikleri öğrenci ve öğretmenlerine yaptırmışlardır.

Anadolu'da kurulan birçok misyoner okulu da Ermeni ihtilal liderlerini yetiştirmiştir. Misyonerler de zor anlarında onlara yardımcı olmuşlardır. Onların Amerikan vatandaşlığı başta olmak üzere, tabiiyet değiştirme dahil, yurt dışına kaçma, saklanma ve haberleşmelerinde yardımcı olmuşlardır.

Faaliyet bölgelerinde yerli yardımcı yetiştirmek misyonerlerin en önemli görevlerinden bir tanesidir. İlk temas kurdukları elemanlardan, işlerine yarayacağını düşündükleri zeki, öğrenme kabiliyeti gelişebilen ve ayrıca ileride kendilerine bağlı kalacaklarından emin olduklarından, bir kısmını eğitimlerini tamamlamak üzere burslu olarak kendi ülkelerine göndererek ihtisas sahibi yaptıktan sonra aynı istasyonda eğitici olarak ücret karşılığında iş verirler. Bu sayede hem etki alanı artacak, hem misyonerlerden daha az ücretle çalışacak hem de kendileri arka planda kaldıkları için göze batmayacaklardır. Bunlar yerli halka ulaşmada etkili bir araç olarak da görülmektedir.

Maddi imkanları ve sosyal hayatlarının üstünlüğünü sergilemek misyonerliğin diğer bir metodudur. Yurt dışında sağlanan eğitim ve iş imkanı yerli halkı kendilerine yaklaştırmamanın en önemli araçlarından biridir.

Misyonerler kendilerini kabul ettirinceye ve bir çevre edininceye kadar gözden uzak durmak gayesiyle çok sakin ve gösterişsiz hayat sürerler. Kiraladıkları bir kat veya binada faaliyet yürütürler. Bir çevre edinip taraftar bulduktan sonra gösterişli binalar ve ibadethaneler yaparak çevrede dikkat çekmeye başlarlar. Maddi imkanlarının ve nüfuzlarının yüksek olduğunu göstererek cazibe merkezi olmaya gayret gösterirler. Bu davranışlarıyla da çevrede bir eşi olmayan lüks bir hayat ve imkan sağlayan bir merkez olduklarını göstermeye başlarlar. Yanlarında çalıştırdıkları yerli yardımcılar da bunun bir örneği olarak gösterilir.

Osmanlı Devletin'de olduğu gibi okullar, iş atölyeleri ve hastaneler açarak misyonerlik faali-

yeti yapma zamanı Büyük Atatürk'ün kapitülasyonları kaldırarak , Tevhid-i Tedrisat kanununu çıkararak bütün okulların Milli Eğitim Bakanlığına bağlaması sebebiyle geçerli bir metot olmaktan çıkmıştır. Bin taneden fazla olan bu okullar işlerine yaramadığı için zaten kapanmıştır. Kalan okullar da bence semboliktir ve diğer metotlar için bir araç olarak ancak kullanılabilir.

Bugün geçerli olan metotlar arasında **dil kursları, değişik spor ve kültür aktiviteleri ve öğrenci programları ile dış bağlantılı dernek ve vakıf çalışmaları ile basın ve yayın faaliyetleri** bu yüz yılın yerli yardımcı yetiştirmek için **etkili misyoner metotları** olmaktadır.

Özellikle Doğu Anadolu'da Mondros Mütarekesi'nden sonra tekrar geri dönen **misyonerlerin hedef seçtiği Kürtçe konuşan vatandaşlarımız** üzerinde faaliyet yapma girişimleri, vatandaşların rağbet etmemeleri hatta tepki göstermeleri ve Mustafa Kemal Atatürk'ün bu faaliyetlerle ilgili düşüncesi sonucu yurt dışına sürülmeleri sebebiyle başarılı olamamışlardır. Fakat misyonerlerin bir özelliği de başarısızlığı kabul etmemeleri ve yılmama prensipleri sebebiyle konu bugüne kadar uzamıştır.

Misyonerler çalışma sahalarını "**işgal sahası**" olarak da ifade ederler. İşgal sahalarını bütün zorluklarına rağmen kesinlikle terk etmezler. Geçici terklerden sonra ilk imkan bulunduğu anda tekrar geri gelirler.

Misyoner teşkilatları kendi devletlerinin politikalarında da etkili bir rol oynamaktadırlar. Misyonerler önce bağlı buldukları devlet faaliyetleri sonra din prensibiyle çalıştıkları için aynı zamanda, devletlerinin gizli bir sözcüleri gibi de hareket ederler. Elçilikleri ile daima temasta bulunur hatta bizzat elçilik görevlisi olarak da çalışırlar. Faaliyet sahalarıyla ilgili sosyolojik, ekonomik vb. birçok gözlemlerini merkezlerine rapor ederler. Yazışmalarında şifreler kullanırlar ve diğer sahalardaki misyonerlerle de irtibat halinde dirler. Bu sebeple de çoğu zaman misyonerler faaliyet yaptıkları devletler tarafından casus olarak da adlandırılmışlardır. Yukarıda söylediğimiz özelliklerin tarihte birçok açık örneği vardır.

Misyoner teşkilatları sadece dış dünyada değil

ülkelerinde de yoğun bir faaliyet yürüttükleri ve güçlü bir basım ve yayın ağına, ayrıca büyük bir ekonomik güce sahip oldukları için kendi ülkelerinde de hem kamuoyunu hem de kendi hükümetlerini etkileyecek bir güce sahiptirler. Bu sebeple kendi yöneticileri de misyoner teşkilatlarıyla karşı karşıya gelmek istemezler. Yetiştirdikleri öğrencileri ve hatta misyonerler kendi ülkelerinde de bir çok üst kademe yöneticiliği yapmaktadırlar. Bu sebeple misyonerler teşkilatları dış politikada adeta devletlerini yönlendiren bir rolde üstlenmişlerdir. Tarihte bunun da örnekleri oldukça fazladır.

Sevr Antlaşmasının haritasına baktığımız zaman, geçmişte hangi bölgede, hangi devletin misyonerlerinin çalıştığı daha iyi anlaşılır. İngilizlerin Anadolu'da okulları yok denecek kadar azdır. İngilizler Arap Yarımadası ve Irak'ta okul ağına sahiptir. Fransızlar Suriye ve Güney Doğu Anadolu'da etkilidir. İtalyan okulları İzmir'in güneyinden Antalya'ya kadar olan bölgededir. Anadolu'da birçok bölgede okulu olmakla birlikte **Anadolu'nun doğusunda** en etkili teşkilat **Amerikalı misyonerlerindir**.

Ayrıca özellikle belirtmek gerekir ki, misyon sahaları misyoner teşkilatları arasında bir mücadele konusudur. Adeta işkal sahaları bölünmüştür. İngilizler Musul'da faaliyet yürütmek isteyen Amerikalı misyonerleri resmen taciz etmiş ve onlar da orayı terk etmek zorunda kalmıştır.

Misyoner faaliyetleri görünen (hümanist) faaliyetlerinin arkasında olan art faaliyetler çok gizli yürütüldüğü ve sonuçları ortaya çıktıktan sonra anlaşıldığı için misyonerlerin metotları değişse de çoğunlukla hedefleri aynı kalır. Araçları değişse de aslında metotları aynı metottur.

Eğer bölge hedef seçilmişse geçmişte Ermenilere uygulanan metot bugün bölgede işe yarayacak kadar Ermeni yoksa eskileri geri getirmek için çaba sarf ederken, Türk kültürünün zenginliği olan küçük ayrıntıları yürütülen faaliyetlerle azınlık ruhu uyandıracak bir hale getirirsin. Sonra da yerli yardımcılarıyla sahanı ve faaliyetlerini genişletirsin.

Ermeni'ye Ermenice'yi öğrettiği gibi **Kürtçe eğitim diyerek Kürt dedikleri vatandaşlarımıza da Kürtçe öğretmek ayrılık ruhu aşılırsın**. Bunu daha rahat yapmak için de yabancı devlet vakıflarının

Türkiye de şube açmasını sağlarsın. Sadece Hıristiyanlar üzerinde etkili olmadıklarını Arabistan, Suriye ve Arnavutluk'ta ispatlayan misyonerler Doğu Anadolu'da neden başarılı olmasınlar. Bölgede ders verecek yerli yardımcıları da şu anda yurt dışında veya yurt içinde eğitilmiş hazır bir vaziyettedirler.

Burada misyonerlerin pek kabullenemedikleri ve ileride işlerinin daha kolaylaşması için halletmeleri gereken bir problem daha var. **O da Kürt vatandaşlarımızın Müslüman olmaları**. Gerçi yurt dışında ve yurt içinde **PKK veya KADEK** in yardımcılarıyla bir kısım (şartlar düzelinceye kadar) gizli **Kürt Hıristiyanlarımız** oluşmaya başladı.

Bu onlar için çok önemli çünkü Lozan'ın maddelerini delemezlerse hiç değilse, Lozan da Hıristiyan azınlıklar için kazanılan haklardan onların da (Hıristiyan Kürt veya Türkler) istifadesini temin edeceklerdir.

Büyük şehirlerde açılmaya başlayan kiralık binalardan oluşan kiliselere devam edenlerin köken ve hayat tarzları ve temas ettikleri kişiler araştırılırsa bu söylemlerin bir komplo teorisi olmadığı görülecektir.

Doğu Anadolu'da da kilise tescili ve restorasyonu ile ilgili keşif ve faaliyetlerin yoğun bir şekilde devam ettiği de malum bilgilerdendir.

Misyoner deyince kilisedeki papazı algılamak doğru olmaz. O çok iyi bir eğitim almış, bölgenin dilini bilen ve çok iyi maddi ve manevi imkanlarla ve tıp dahil birçok bilgilerle donatılmış, çok iyi bir aylıkla çalışan kişidir. O bazen Kuzey Irak'ta **Atruş** kampında bir aşçı, saz öğrenmeye gelen bir turist veya **uluslararası tıp kuruluşunda** gönüllü çalışan bir **doktor** olabilir.

Misyoner ve yerli yardımcıları önce kimlik, tabiiyet ve niyetlerini şartlar müsait oluncaya kadar gizlerler. Yerli yardımcıları genellikle bir diğer devletin de vatandaşlığına geçmiş olurlar. Zorda kalınca da yurt dışına rahatlıkla gidebilirler. Bunun örneği de geçmişte Ermeni yerli yardımcılarıdır. Bu yetiştirilmiş yerli yardımcıları ileride eğer bölge özerk bir hale getirilir ise buraların yöneticileri olarak yetiştirilmişlerdir.

Bu benim iddiam olmaktan çok, misyonerlerin kendi yayın ve hatıratlarından tespit edilmiş tarihi gerçeklerdir.